

ressò mont-roigenc

FRANCESC VIDIELLA MARTÍ, UN MONT-ROIGENC IMPORTANT VINATER A L'URUGUAI

Martí Rom
www.martirom.cat

25-05-2015

Tot d'una, en una giragonsa d'una recerca històrica em vaig topar amb “*el catalán Francisco Vidiella, nacido en Montroig...*”. Calia esbrinar, tant com fos possible, qui era aquesta persona. Ho havia trobat en un “Diario de Tarragona” del 18 de juliol de 1924. Deia que ho reproduïa d'un diari barcelonès: “*En uno de los pasados números, la revista de la Asociación Rural del Uruguay, dedica un recuerdo a los fundadores de Viticultura en aquella tierra americana. Fueron éstos, el catalán Francisco Vidiella, nacido en Montroig del campo de Tarragona y Pascual Harriague, hijo del departamento en los Bajos Pirineos. A Vidiella y Harriague debe la mencionada república el elemento de riqueza que representan los vinos. La verdadera viticultura nacional, dice la revista americana citada, nació con los nombres de estos dos infatigables luchadores. Considerando un deber consagrarles el recuerdo que merecen quienes implantaron en el país esa industria, y como el mejor homenaje que puede hacerles, inserta las biografías de los dos viticultores. La memoria de Francisco Vidiella quedó perpetuada con una estatua de bronce de Villa Colón. El monumento fue costeadado por suscripción popular*”.

No estava gens malament el que ens deia en un grapat de línies. Com acostumo a fer en aquests casos, vaig obrir una carpeta en el meu ordinador dedicada a aquesta persona i vaig continuar amb la feina que estava fent. Setmanes més tard, i tan sols de tant en tant, anava fent cerques a *Internet* per obtenir-ne més informació. Al cap d'uns mesos, m'he proposat endreçar el conjunt d'informacions recollides.

Francesc Vidiella Martí havia nascut a Mont-roig el 21 de febrer de 1820. Els seus pares es deien Josep i Maria i tenia dos germans: Josep i Joan. El 1837, amb disset anys, arriba a l'Uruguai, a la ciutat de Salto.

El “Virreinato del Reino de la Plata” o de Buenos Aires s'havia independitzat d'Espanya el 1814. La “*República Oriental del Uruguay*” es va separar dels territoris de Brasil i Argentina el 1828. Segons he pogut llegir, un anys abans (?) ja hi havia anat a viure el seu pare. Aquest havia fugit d'Espanya degut a la seva adhesió, segurament armada, al carlisme. Del 1833 al 1840 hi va haver la Primera Guerra Carlina.

He trobat un Vidiella de Mont-roig citat a la “Guerra Realista” (1822-1823). Aquesta fou una guerra de “partides” de caire absolutista que s’aixecaven contra el govern. Tot es va iniciar l’1 de gener de 1820 amb el “pronunciamiento” de Rafael del Riego contra l’absolutisme del rei Fernando VII, que reivindicava la Constitució de Cadis de 1812. El rei es va veure obligat a acceptar aquesta Constitució. S’iniciava l’anomenat “Trienni Liberal” (1820-1823). A l’abril de 1822 va començar aquella guerra de guerrilles de les “partides” absolutistes contra les forces liberals. Tot va acabar quan el 7 d’abril de 1823 entren a Espanya els “Cien mil hijos de San Luis”, l’exèrcit francès, per imposar el que havia acordat la “Santa Alianza” (França, Prússia, Àustria i Rússia), el retorn al règim absolutista de Fernando VII. Començava la dita “*Década Ominosa*” (1823-1833). Molts liberals van haver de marxar a Anglaterra i d’altres, que es van quedar, foren depurats o ajusticiats. Rafael del Riego, el del famós “Himne de Riego”, va ser penjat el 7 de novembre de 1823. A la “Guerra Realista” se la considera com un precedent de la Primera Guerra Carlina. A la mort de Fernando VII (1833), el seu germà, Carlos, no va acceptar que la successió passés a la filla del primer, la que seria Isabel II (nascuda el 1830). L’aixecament novament de “partides” determinarà la “Primera Guerra Carlina” (1833-1840).

Com deia abans, en aquella “Guerra Realista” (1822-1823) ja s’hi esmenta un Vidiella. El “*Diario Constitucional*”, del 15 de maig de 1822, diu: “*Los gejes de los facciosos de Monroig son el bribón Vidiella , y el R. P. Serrabou, franciscano. Los confesionarios del convento de Escornalbou han hecho mucho mal a la buena causa*”.

Així doncs, Josep Vidiella, el pare del que seria famós vinater, s’estableix a la ciutat de Salto, important port fluvial. Allà van trobar una pròspera colònia d’immigrants catalans. Deuria tenir camps de vinyes a Mont-roig, doncs es comenta que ja tenien (pare i fill) coneixements previs. El fill, Francesc Vidiella Martí, va començar com a comerciant. Tenia una “pulpería”, la botiga típica d’Amèrica del Sud on es podia comprar des de queviures, begudes, productes farmacèutics, materials per la casa (carbó, teles)... i també feia de bar, s’hi jugava a cartes, s’hi cantava, s’hi reunien els homes i algú llegia les notícies del diari en veu alta... Era un espai de sociabilitat.

Durant la dita “*Guerra Grande*” (1839-1851) de l’Uruguai, he trobat que els tres fills, Francesc, Josep i Joan, van obrir una altra “*casa de negocios*” a la ciutat d’Uruguayana (Río Grande del Sur), ara de Brasil.

Francesc Vidiella Martí es va casar amb Rosalia Fortet (?-1907) el 13 de juny de 1849 a Montevideo. El seu germà Josep Vidiella Martí es va casar amb Lucía Pons el 28 de gener de 1852 a Salto.

Francesc Vidiella Martí va tenir dos fills: Federico Rómulo Vidiella Fortet i Juan Carlos Vidiella Fortet.

El 1857, Francesc Vidiella Martí, es va traslladar a Montevideo. Sembla que aleshores es va dedicar a negocis d’importació i, a partir de 1860, fonamentalment a l’organització de la loteria (“*Agencia de Lotería de la Caridad*”); aquesta, recaptava diners per a l’Hospital de “La Caridad” de Montevideo. Va tenir la concessió de la loteria del 1860 al 1884. Hi ha un episodi una mica tèrbol sobre la seva participació en aquest negoci de la loteria. Durant la presidència de la República de Máximo Santos,

aquest va atorgar la concessió de loteria a Vidiella, a canvi d'una part dels beneficis; amb la qual cosa aquest es va enriquir considerablement. També hi tenien participació alts càrrecs del govern.

El 1873-1874, Francesc Vidiella, un home considerablement ric, fa un llarg viatge per Europa amb una llarga estada a Catalunya; segurament aniria a Mont-roig. Com que havia decidit dedicar-se a la producció de vi, viatja per arreu on pugui obtenir informació i s'endú a l'Uruguai gran quantitat de sarments.

En el llibre “*Vinos y Bodegas de Uruguay*” (Editorial Fin de Siglo, Uruguay, 2008), de Miguel Larrimbe, Eduardo Lanza i Margarita Michelini, s'hi pot llegir: “*¿Por qué un empresario exitoso en el comercio y los juegos de azar, se introdujo en una actividad productiva sin antecedentes y, por tanto, de dudoso éxito?*”, se pregunta con razón el historiador Alcides Beretta. La respuesta, en parte, la proporciona el recuerdo de sus propias reflexiones que aparece en el libro “*La Familia Vidiella. Cien años de la vitivinicultura*”. Allí se califica su opción como totalmente emotiva y surgida como un conjuro, en el recuerdo de su infancia, del paisaje natal, de los padres y abuelos inclinados sobre los pámpanos y los racimos de las vides. Evoca esas imágenes como deliciosas y a ellas se adhiere en una poderosa vibración...”.

Fou una decisió emocional sense pretensions econòmiques. També cal considerar l'increment de la demanda de vi a Uruguai degut a la influència dels nombrosos immigrants. Aleshores el vi es portava d'Europa i sovint no arribava en bones condicions. El 1874 compra uns terrenys a “Villa Colón”, a la contrada dita “Peñarol viejo”. Aquest poble després seria un barri del nord de Montevideo. Francesc Vidiella hi inverteix grans quantitats de diners i treball en aconseguir un tipus de raïm que s'adaptés al clima d'aquell país.

Finalment, el 1876, ho aconseguí amb el tipus “Folle Noir”, del sud de França, després es coneixeria a l'Uruguai com a “Vidiella”. El 1880 va enviar al president de l'Uruguai, Francisco Antonio Vidal, la primera ampolla de vi elaborat a la Granja Vidiella.

A la publicació “*Del nacimiento de la vitivinicultura a las organizaciones gremiales: La constitución del Centro de Bodegueros del Uruguay*”, Ediciones Trilce (2008), s'hi reproduïx un text de Francesc Vidiella del 1880: “*Hace cinco años que planté las primeras ocho mil cepas y si sus resultados no satisfacen por completo las lisonjeras esperanzas que alimentaba, espero que, con los nuevos ensayos que he llevado a cabo, quedarán satisfechas todas mis esperanzas. Los resultados de las setenta y cinco a setenta mil plantas de viña que planté, desde 1876 a 79, vienen alentándome del desencanto que me habían producido las ocho mil plantadas en 1875. De las cincuenta y siete calidades de cepas que tengo, apenas hay ocho clases que responden a la calidad de tierra en donde establecí el viñedo...*”.

El 25 de febrer de 1883 es va fer la primera verema. Va organitzar una gran festa popular. A la seva finca, de 36 hectàrees, hi tenia 120.000 ceps i 3.500 olivers. “Vinyes i oliveres”, que diria Joan Miró en un dels seus quadres. Sens dubte havia aconseguit reproduir els conreus del seu Mont-roig. En aquella festa, Francesc Vidiella va dir: *“Por el momento, basta con que podamos decir al mundo civilizado que la viticultura nacional está ya vinculada y sellada en el rico y sagrado suelo de la República Oriental del Uruguay”*.

Durant aquests anys va patir la incomprensió i la befa de molts dels seus coneguts. Fins aleshores sols s’havien fet petites experiències agrícoles, gairebé sempre per al consum propi. Francesc Vidiella Martí va morir el 1884, a l’inici de l’èxit de la seva empresa. El va succeir el seu fill Federico Rómulo Vidiella Fortet.

Aquell llibre “Vinos y Bodegas de Uruguay” explica: *“La distinción de Francisco Vidiella como pionero de la vitivinicultura nacional no se fundamenta solamente en su osadía y su tesón propios de los empresarios y de tantos inmigrantes que llegaron a Uruguay en el siglo XIX. Esas condiciones fueron el motor para convertirse en autodidacta, llevando adelante una observación sistemática de sus cultivos que acompañó con el estudio de los textos. Con ese fin, se proveyó de literatura especializada que hacía traer del extranjero con la que formó una biblioteca dedicada al tema para confrontar la investigación con la actividad vitícola en el campo. Realizó importantes inversiones visto que en 1886 la bodega estaba integrada por un gran edificio con dos bodegas, tres lagares, seis grandes cubas para la elaboración de vinos. El establecimiento contaba también con depósitos para aceitunas, almacenes para encajonamiento y embotellado, máquina estrujadora para la uva movida con malacate, prensas y alambique. Durante los últimos años de vida de Francisco Vidiella había más de 60 trabajadores, zafrales la mayoría, sin contar el personal de la bodega y otras operaciones de la granja”*.

L’escut que he trobat de les “Bodegas Vidiella” recorda el de Tarragona, amb les quatre barres ondulants.

Com hem citat anteriorment l’altre impulsor del conreu de les vinyes a l’Uruguai fou el basc francès Pascual Harriague. Aquest, havia arribat a l’Uruguai el 1838 i es va establir, també, a la ciutat de Salto. El 1883 ja tenia 300 bótes de vi del tipus “Tannat” a la seva bodega.

Pascual Harriague i Francesc Vidiella, els impulsors de la indústria vitivinícola a l’Uruguai eren maçons. Amb les invasions angleses del Río de la Plata del 1807 es funda la primera Lògia maçònica a Montevideo, però no serà fins al 1855 que s’estableix el “Gran Oriente del Uruguay”.

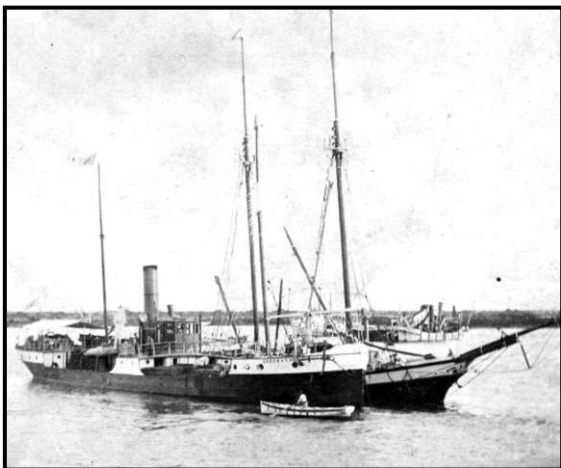
El 1885 el govern de l’Uruguai, per esperonar aquest nou conreu del vi, va oferir un premi de 60.000 pesos a qui aconseguís a la següent verema fer una producció de més de 60 “pipas” (bótes). Va guanyar la “Granja Vidiella” i Harriague fou segon. Aquest conreu es va estendre ràpidament i el 1893 ja hi havia unes 1.000 hectàrees. Però aleshores va arribar la fil·loxera, la qual cosa va ocasionar l’aturada de la producció un grapat d’anys. Aquesta malura s’havia originat a Nord-Amèrica i el 1863 va passar a Anglaterra, i d’allí a la resta d’Europa. Entra a Catalunya per Girona el 1879 i el 1892 a la demarcació de Tarragona. La publicació *“Datos para un avance sobre la viticultura*

de la provincia de Tarragona”, editada per la “Escuela de viticultura y enología de Reus” (1915), esmenta que la fil·loxera va arribar a Mont-roig el 1896.

El 22 de març de 1891, es va inaugurar una plaça al barri de Colón de Montevideo dedicada a Francesc Vidiella. Al bell mig s’hi va col·locar una gran estàtua. Era la primera vegada que es dedicava una estàtua a un estranger, i no era ni polític, ni militar. Al peu de l’estàtua, de 2,63 metres d’altura, s’hi pot llegir en llatí: “*Labor Improbis Omnia Vincit*”, (el treball pertinaç venc tota dificultat). Vidiella és representat amb la mà dreta amb un raïm i amb l’esquerra amb un llibre (vol indicar la ciència necessària per conrear-lo).

La revista “*Caras y caretas*”, “*Semanario festivo*”, del mateix dia de la inauguració de l’estàtua, publicava una nota en la què deia que havien rebut una invitació per assistir-hi. Explicava que Francesc Vidiella era “*uno de los que más esfuerzos han dedicado a la viticultura del país, y que más la han hecho progresar*”. Acabava amb un divertit vers, en la línia del to de la revista: “*¿Quién por beber de Vidiella, / lo que sus cepas producen / no acude a la Granja aquella? / La vid y ella me seducen. / Me seducen la vid i ella*”

Com a nota curiosa, he trobat que el 24 de gener de 1890 va varar un vaixell de càrrega que duïa el nom de “Francisco Vidiella”. Era per a “Vicente Martínez & Co.”, de Montevideo. S’havia construït a Glasgow (Escòcia).

La “Comisión de Turismo de la Cámara de Representantes”, amb data de 27 de juliol de 2012, va presentar un projecte de llei sobre la creació d’un “Circuito turístico por las rutas de la historia, la cultura, el deporte y el vino”, que declara que es d’interès nacional. Aquest, és en aquella zona del nord-oest de Montevideo. I esmenta, com un dels punts importants, la “Granja Vidiella”.

Federico Rómulo Vidiella Fortet (1850-1927), fill del mont-roigenc, fou una persona important a l’Uruguai. Es va casar, el 27 de novembre de 1878 a Montevideo, amb Malvina Horne Lavalle. Va continuar la direcció de la “Granja Vidiella” a la mort del seu pare. El 1890 era el Director del “Banco Nacional de Uruguay”. Del 1894 al 1898 fou Ministre d’Hisenda. Entre d’altres, també fou ambaixador a Anglaterra (el 1909 i del 1919 al 1927).